



ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนด คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม หรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากการเป็นบุคคลล้มละลาย

ความนำ

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม นั้น มีวัตถุประสงค์สำคัญในการที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหากรณีที่ถูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือไม่อยู่ในสภาวะที่จะรับผิดชอบในหนี้ของตนได้ มาตรการต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในกฎหมายฉบับนี้นั้นจึงเป็นเรื่องของการดำเนินการเพื่อการชำระสะสางหนี้สินของบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้และเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ลูกหนี้ดังกล่าวก่อหนี้สินอีกต่อไป เช่น มาตรการรวบรวมและจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ให้ได้มากที่สุด มาตรการจำกัดอำนาจลูกหนี้ในการจัดการทรัพย์สินเพื่อป้องกันการจำหน่ายโอนทรัพย์สิน การวางระบบการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินเพื่อการชำระหนี้ให้เกิดความเป็นธรรมไม่เกิดการเสียเปรียบ และได้เปรียบในระหว่างเจ้าหนี้ด้วยกัน เป็นต้น รวมถึงการวางมาตรการที่ทำให้ลูกหนี้สามารถหลุดพ้นจากการล้มละลายเพื่อช่วยเหลือบุคคลล้มละลายที่สุจริตให้สามารถหลุดพ้นจากหนี้เดิมเพื่อที่จะได้กลับมามีความสามารถดำเนินเศรษฐกิจตามปกติได้ต่อไป เช่น การประนอมหนี้ การปลดจากการล้มละลาย การยกเลิกการล้มละลาย เป็นต้น^๑ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันปรากฏว่าได้มีกฎหมายหลายฉบับด้วยกันได้นำเอาผลแห่งการเป็นบุคคลล้มละลายดังกล่าวมาเป็นข้อจำกัดในการรับเข้าทำงาน และเป็นเหตุให้พ้นจากหน้าที่ ด้วยการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นตำแหน่งเนื่องจากการเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งในวารสารจุลนิติฉบับก่อน ผู้เขียนได้นำเสนอเรื่องการตกเป็นบุคคลล้มละลายกับสถานภาพของการเป็นข้าราชการรัฐสภาสามัญ ซึ่งทางท่านผู้อ่านคงได้ทราบถึงหลักเกณฑ์และผลของการกำหนดลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งและเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งข้าราชการรัฐสภาสามัญตามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ แล้ว

สำหรับฉบับนี้ จึงขอนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบในการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากการเป็นบุคคลล้มละลายตามที่ปรากฏในกฎหมายฉบับอื่น ๆ นอกจากที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ รวมถึงข้อพิจารณาถึงความจำเป็นในการบัญญัติหลักการดังกล่าวเอาไว้ในกฎหมาย

^๑รองศาสตราจารย์สุธีร์ ศุภนิത്യ, หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ (กรุงเทพฯ : วิญญูชน), หน้า ๑๗-๑๙.



ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งโดยเหตุของการตกเป็นบุคคลล้มละลาย จะนำมาพิจารณาใช้สำหรับบุคคลที่ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ทั้งการเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิหรือกรรมการที่มาจากกรรมการแต่งตั้ง การเป็นสมาชิก หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือข้าราชการ และผู้มาขออนุญาตจากทางราชการ โดยมีถ้อยคำที่ใช้หรือบัญญัติแตกต่างกันรวม ๕ แบบ ดังนี้

รูปแบบที่หนึ่ง การกำหนดลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจาก “เป็นบุคคลมีหนี้สินล้นพ้นตัว”

คำว่า “เป็นบุคคลมีหนี้สินล้นพ้นตัว” นั้น ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ไม่ได้กำหนดบทนิยามหรือคำวิเคราะห์ศัพท์ไว้โดยเฉพาะว่าบุคคลมีหนี้สินล้นพ้นตัวมีความหมายเป็นประการใด แต่เป็นที่พอทำความเข้าใจกันโดยทั่วไปว่า เป็นสภาวะการณ์ที่ลูกหนี้มีหนี้สินเป็นจำนวนมากจนเกินกว่าปริมาณทรัพย์สินที่ตนมีอยู่ทั้งหมด อันทำให้ไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ของตนได้ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าลูกหนี้มีสถานะทางการเงินที่ไม่สามารถรับผิดชอบต่อหนี้สินทั้งหมดที่ตนได้ก่อขึ้น^๒

อย่างไรก็ดี การที่จะรู้ว่าบุคคลมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือไม่ จำต้องพิสูจน์ถึงการมีอยู่ของทรัพย์สินและหนี้สินของลูกหนี้ว่ามีเท่าไรอันเป็นเรื่องยากที่จะพิสูจน์ มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ จึงได้กำหนดข้อสันนิษฐานว่ามีเหตุใดบ้างที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ซึ่งบัญญัติไว้ให้เห็นเป็นเชิงเป้าหมายนั้นว่า ถ้ามีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังบสัณนิษฐานไว้เกิดขึ้นให้สันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่หากมีเหตุอื่นเกิดขึ้นนอกจากที่ระบุไว้แล้วศาลอาจถือว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวได้ เช่น จำเลยนอกจากจะไม่ใช้หนี้โจทก์แล้ว ยังมีเจ้าหนี้อื่นที่จำเลยไม่ใช้หนี้เหมือนกัน ทั้งทรัพย์สินของจำเลยก็ไม่ปรากฏว่ามีเท่าใดกันแน่^๓ เป็นต้น

ตัวอย่างของกฎหมายที่กำหนดลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจาก “เป็นบุคคลมีหนี้สินล้นพ้นตัว” เช่น

(๑) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๒๖ ผู้สมัครสอบคัดเลือก ผู้สมัครทดสอบความรู้ หรือผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกพิเศษ เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (๒) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

มาตรา ๓๑ วรรคสอง ผู้สอบคัดเลือกคนใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๖ ...ให้ผู้นั้นไม่มีสิทธิได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการตามผลการสอบคัดเลือกนั้น

(๒) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓

มาตรา ๔๙ ผู้สมัครสอบคัดเลือก ผู้สมัครทดสอบความรู้ หรือผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกพิเศษ เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอัยการผู้ช่วยต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...ข. ลักษณะต้องห้าม... (๒) เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

^๒อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ ๑, หน้า ๒๘.

^๓คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๑/๒๔๘๕.



มาตรา ๕๔ วรรคสอง ผู้สอบคัดเลือกคนใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๙ ...ให้ผู้นั้นไม่มีสิทธิได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการอัยการตามผลการสอบคัดเลือกนั้น

(๓) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๙ ผู้ซึ่งจะได้รับแต่งตั้งเป็นข้าราชการการเมืองตำแหน่งอื่นนอกจากตำแหน่งรัฐมนตรี ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้... (๖) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

มาตรา ๑๐ ข้าราชการการเมืองนอกจากตำแหน่งรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งเมื่อ... (๕) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๙

รูปแบบที่สอง การกำหนดลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจาก “เป็นบุคคลล้มละลาย”

คำว่า “เป็นบุคคลล้มละลาย” นี้ ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๖๓/๒๕๒๗ วินิจฉัยเกี่ยวกับสถานภาพของการเป็นบุคคลล้มละลายในอันจะเข้าลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งตามกฎหมาย นั้น จะเริ่มต้นมีผลเมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้วเท่านั้น นอกจากนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๔) ได้เคยให้ความเห็นตามที่ปรากฏในบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง คุณสมบัติการเป็นข้าราชการครูตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. ๒๕๒๓ กรณีข้าราชการครูถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย (เรื่องเสร็จที่ ๑๑๓๓/๒๕๕๕) ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกา มีความเห็นว่า เมื่อศาลในคดีล้มละลายได้พิพากษาให้บุคคลใดเป็นบุคคลล้มละลายแล้วบุคคลนั้นย่อมเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามหรือเป็นเหตุให้ต้องพ้นจากตำแหน่งตามที่กฎหมายกำหนดนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายเป็นต้นไป แม้จะเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ตามโดยไม่ต้องรอให้คดีถึงที่สุด อย่างไรก็ตาม หากศาลในคดีล้มละลายได้มีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายของบุคคลนั้นแล้ว ในกรณีเช่นนี้ย่อมถือได้ว่าบุคคลนั้นได้พ้นจากสถานภาพการเป็นบุคคลล้มละลายแล้ว จึงไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายอีกต่อไป



จากคำพิพากษาของศาลฎีกาและความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสถานภาพของการเป็นบุคคลล้มละลายในอันจะเข้าลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจาก “เป็นบุคคลล้มละลาย” นั้นจะเริ่มต้นมีผลทางกฎหมายเมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย โดยไม่ต้องรอให้คดีถึงที่สุด แต่หากต่อมาบุคคลนั้นได้พ้นจากสถานภาพการเป็นบุคคลล้มละลายแล้วก็ถือได้ว่าเป็นผู้ที่ไม่ใช่มีลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจาก “เป็นบุคคลล้มละลาย” อีกต่อไป

ตัวอย่างของกฎหมายที่กำหนดลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจาก “เป็นบุคคลล้มละลาย” เช่น



(๑) พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๑๔ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการกฤษฎีกาพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(๕) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๒) พระราชระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๓๖ วรรคหนึ่ง ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนต้องมีคุณสมบัติทั่วไปและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...ข. ลักษณะต้องห้าม...(๖) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา ๓๖ วรรคสอง ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนซึ่งมีลักษณะต้องห้ามตาม ข. ... (๖) ...ก.พ. อาจพิจารณายกเว้นให้เข้ารับราชการได้...มติของ ก.พ. ในการยกเว้นดังกล่าวต้องได้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในห้าของจำนวนกรรมการที่มาประชุม การลงมติให้กระทำโดยลับ

มาตรา ๖๗ ผู้ได้รับบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใดตามมาตรา ๕๓ วรรคหนึ่ง มาตรา ๕๕ มาตรา ๕๖ มาตรา ๖๓ มาตรา ๖๔ และมาตรา ๖๕ หากภายหลังปรากฏว่าขาดคุณสมบัติทั่วไปหรือมีลักษณะต้องห้ามโดยไม่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา ๓๖ หรือขาดคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนั้นโดยไม่ได้รับอนุมัติจาก ก.พ. ตามมาตรา ๖๒ อยู่ก่อนก็ดี มีกรณีต้องหาอยู่ก่อนและภายหลังเป็นผู้ขาดคุณสมบัติเนื่องจากกรณีต้องหานั้นก็ทำให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา ๕๗ สั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการโดยพลัน...

(๓) พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗

มาตรา ๕ ให้มีคณะกรรมการคดีพิเศษ เรียกโดยย่อว่า “กคพ.” ประกอบด้วย... และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนเก้าคน และในจำนวนนี้ต้องมีบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านเศรษฐศาสตร์ การเงินการธนาคาร เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกฎหมาย อย่างน้อยด้านละหนึ่งคนเป็นกรรมการ

มาตรา ๖ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (๓) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา ๘ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๖

รูปแบบที่สาม การกำหนดลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจาก “เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี”

คำว่า “เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี” ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘/๒๕๔๘ วินิจฉัยในประเด็นเกี่ยวกับสถานะภาพของการเป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดีในอันที่จะเข้าลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งตามกฎหมายไว้ว่า ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๙ บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งจะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งหรือจะมีสิทธิได้รับการเสนอชื่อในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ” และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย



พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๙ บัญญัติว่า “บุคคลมีผู้ลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ... (๒) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี” ดังนี้ เมื่อปรากฏว่าขณะที่ผู้ร้องสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๘ ผู้ร้องได้ถูกศาลแพ่งธนบุรีพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายและศาลแพ่งธนบุรี ยังไม่ได้สั่งให้พ้นจากคดี แม้อคดีดังกล่าวยังไม่ถึงที่สุดเนื่องจากผู้ร้องได้ยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาก็ตาม ผู้ร้องก็ได้ชื่อว่าเป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี และเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๙ (๒)

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว ย่อมเห็นได้ว่าคำว่า “เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี” จึงหมายความว่าถึง เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้หลุดพ้นจากสถานะของการเป็นบุคคลล้มละลาย

ทั้งนี้ การที่ลูกหนี้ที่ถูกพิพากษาให้ล้มละลายจะหลุดพ้นจากการล้มละลายได้ต้องเป็นไปตามวิธีการที่กฎหมายล้มละลายกำหนดไว้ อันได้แก่ การประนอมหนี้หลังล้มละลาย การปลดจากการล้มละลาย การยกเลิกการล้มละลาย และการพ้นจากการล้มละลายโดยอัตโนมัติเมื่อครบกำหนด ๓ ปีนับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลาย^๔



ตัวอย่างของกฎหมายที่กำหนดลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจาก “เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี” เช่น

(๑) พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๗ สมาชิกต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (๒) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี คนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

มาตรา ๙ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ สมาชิกพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๗

(๒) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘

มาตรา ๑๖ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร คือ... (๒) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

มาตรา ๒๓ สมาชิกภาพของสมาชิกสภากรุงเทพมหานครสิ้นสุดลงด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๔ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๖ เว้นแต่กรณีตามมาตรา ๑๖ (๔)

(๓) พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

มาตรา ๑๒ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการครูสภา ประกอบด้วย...

(๑) ประธานกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และ

^๔อ้างแล้ว เิงอรธที่ ๑, หน้า ๑๘๗.



ประสบการณ์สูงด้านการศึกษามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือกฎหมาย...(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวนเจ็ดคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์สูง
ด้านการบริหารการศึกษา การอาชีวศึกษา การศึกษาพิเศษ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี และกฎหมายด้านละหนึ่งคน ซึ่งในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้ที่เป็นหรือเคยเป็นครู ผู้บริหาร
สถานศึกษา หรือผู้บริหารการศึกษา ไม่น้อยกว่าสามคน

มาตรา ๑๓ ประธานกรรมการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไป และไม่มีลักษณะ
ต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (ข) ลักษณะต้องห้าม (๑) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี...

มาตรา ๑๗ นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๑) (๓) (๔) และ
(๕) พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๑๓
มาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ แล้วแต่กรณี

รูปแบบที่สี่ การกำหนดลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่ง เนื่องจาก “เคยเป็นบุคคลล้มละลาย”

การกำหนดลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจาก “เคยเป็นบุคคล
ล้มละลาย” นี้ ย่อมมีความแตกต่างจากกรณีการกำหนดลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจาก
ตำแหน่งเนื่องจาก “เป็นบุคคลล้มละลาย” หรือ “เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี”
เพราะจะทำให้บุคคลดังกล่าวจะไม่มีโอกาสในการเข้าสู่ตำแหน่งหรือการประกอบภารใด ๆ ตามที่กฎหมาย
กำหนดได้โดยแม้ต่อมาจะพ้นจากสถานะของการเป็นบุคคลล้มละลายแล้วก็ตาม

ตัวอย่างของกฎหมายที่กำหนดลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจาก
“เคยเป็นบุคคลล้มละลาย” เช่น

(๑) พระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. ๒๕๒๗

มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการอ้อยและ
น้ำตาลทราย” ประกอบด้วยผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งจากราชการ
ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หนึ่งคน ผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์แต่งตั้งจากราชการ
ในกระทรวงพาณิชย์สองคน ผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมแต่งตั้งจากราชการในกระทรวง
อุตสาหกรรมสองคน ผู้แทนชาวไร้อ้อยแก้วคนและผู้แทนโรงงานเจ็ดคน เป็นกรรมการ

มาตรา ๑๑ ผู้แทนชาวไร้อ้อยและผู้แทนโรงงานต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม
ดังต่อไปนี้... (๒) ไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา ๑๓ นอกจากพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๒ ประธานกรรมการ
รองประธานกรรมการ และกรรมการ พ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม
ตามมาตรา ๑๐ หรือมาตรา ๑๑ แล้วแต่กรณี

(๒) พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๑๖๐ กรรมการตลาดหลักทรัพย์ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม
ดังต่อไปนี้... (๒) ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย



มาตรา ๑๖๒ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตลาดหลักทรัพย์
พ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (๑) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๐

(๓) พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๑๗ ผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทต้อง... (๔) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือน
ไร้ความสามารถ หรือไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย และ...

รูปแบบที่ห้า การกำหนดลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่ง เนื่องจาก “เคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต”

คำว่า “บุคคลล้มละลายทุจริต” ได้ปรากฏในบทนิยามตามมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติ
ล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ โดยให้หมายถึง บุคคลล้มละลายที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิด
ตามมาตรา ๑๖๓ ถึงมาตรา ๑๗๐ แห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือเป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับ
การกระทำความผิดฐานยักยอกหรือฉ้อโกงประชาชนตามประมวล
กฎหมายอาญา หรือการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการ
กั๊ยเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกั๊ยเงิน
ที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน



โดยผลของการเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต นั้น นอกจากกฎหมายได้กำหนดห้ามมิให้ศาลสั่ง
ให้ลูกหนี้ได้รับการปลดจากล้มละลายตามมาตรา ๗๑ และไม่สามารถได้รับการปลดจากการล้มละลาย
ทันทีที่พ้นกำหนดระยะเวลา ๓ ปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายตามมาตรา ๘๑/๑ แล้ว ก็ยังอาจ
มีความผิดต้องระวางโทษปรับหรือจำคุกตามที่กฎหมายกำหนดด้วย^๔

ตัวอย่างของกฎหมายที่กำหนดลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจาก
“เคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต” เช่น

(๑) พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๑๘

มาตรา ๙ พนักงานของรัฐวิสาหกิจ นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม
ตามที่กำหนดไว้สำหรับรัฐวิสาหกิจนั้น ๆ แล้ว ยังต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้
ด้วย...(๔) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

มาตรา ๑๑ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามที่กำหนดไว้สำหรับรัฐวิสาหกิจนั้น ๆ แล้ว
พนักงานพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (๓) เป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙ หรือ
มาตรา ๑๐

(๒) พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘

มาตรา ๑๓ ให้มีคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ประกอบด้วย... และผู้ทรงคุณวุฒิ
ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการคุ้มครอง
สิทธิและเสรีภาพของประชาชนจำนวนหกคน เป็นกรรมการ...

^๔ศาสตราจารย์ (พิเศษ) วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้, (กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ),
หน้า ๓๕.



ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม
หรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากการเป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา ๑๔ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...

(๓) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

มาตรา ๑๖ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๔

(๓) พระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘

มาตรา ๗๑ กรรมการสมาคมกีฬาต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสมาคมกีฬา และต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(๒) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

บทสรุป

จากหลักการของกฎหมายในแต่ละรูปแบบดังที่ได้กล่าวมาโดยลำดับจะพิจารณาเห็นได้ว่าการกำหนดลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากการเป็นบุคคลล้มละลายของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ นั้นอาจไม่ได้มีความเกี่ยวข้องในเรื่องการจัดการทรัพย์สินหรือมีผลกระทบโดยตรงหากว่าบุคคลนั้นจะมีสถานะเป็นบุคคลล้มละลายแต่อย่างใด ซึ่งบางครั้งการบัญญัติกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายดังกล่าวก็อาจทำให้รัฐต้องสูญเสียบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการทำงานโดยไม่จำเป็น อีกทั้งยังเป็นการซ้ำเติมบุคคลล้มละลายให้ไม่สามารถหาเงินเพื่อนำมาชำระหนี้ให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ได้ซึ่งไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายที่ต้องการให้บุคคลล้มละลายสามารถกลับไปเริ่มต้นชีวิตทางสังคมและเศรษฐกิจได้ใหม่ นอกจากนี้ในการกำหนดลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจาก “การเคยเป็นบุคคลล้มละลาย” ทุกกรณีโดยไม่แบ่งแยกประเภทว่าเป็นบุคคลล้มละลายโดยสุจริตหรือโดยทุจริต นั้น อาจเป็นการบัญญัติกฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจนเกินสมควร ทั้งนี้ เนื่องจากมีผลเป็นการตัดสิทธิบุคคลล้มละลายโดยสุจริตในการดำรงตำแหน่งไปโดยปริยายด้วย ทั้งที่บุคคลล้มละลายโดยไม่ได้ทุจริตนั้น ๆ จะได้พ้นจากสถานะของการเป็นบุคคลล้มละลายไปแล้ว

อย่างไรก็ดี ในบางกรณีกฎหมายย่อมมีความจำเป็นที่ต้องคงบทบัญญัติจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลล้มละลายไว้ เนื่องจากตำแหน่งหน้าที่บางตำแหน่งนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความไว้วางใจและความเชื่อถือ โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สิน เช่น การเป็นกรรมการ หรือพนักงานในส่วนที่เกี่ยวกับการเงิน ธุรกิจ การดูแลหลักทรัพย์ หรือการจัดการกองทุน เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะการตกเป็นบุคคลล้มละลายย่อมแสดงให้เห็นอยู่ว่าเป็นผู้ที่อาจไม่มีความสามารถเพียงพอในการบริหารทางการเงินหรือทางธุรกิจได้อย่างมีนัยสำคัญอยู่ในตัว

ดังนั้น ในการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากการเป็นบุคคลล้มละลาย จึงต้องพิจารณาถึงเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องจำกัดสิทธิเสรีภาพในการดำรงตำแหน่งตามที่กำหนดในกฎหมายแต่ละฉบับเป็นสำคัญ เพราะการกำหนดลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากการเป็นบุคคลล้มละลายในกฎหมายบางฉบับอาจมีความจำเป็นแต่ในกฎหมายบางฉบับอาจไม่มีความจำเป็นดังที่กล่าวมา **จ**